

Et Par Bidrag til Bedømmelse af den nyere Folkelitteratur i Ægypten.

Af Prof. A. F. Mehren.

I.

كتاب هز القحوف في شرح قصيد أبي شادوف للعلامة الشيخ يوسف
بن محمد بن عبد الجواد ابن خضر الشربيني

o: Abu Schadufs Klagesang med Kommentar, en
Skildring af de ægyptiske Fellahers Liv og Sæder, ved
Jusuf b. Muh. as-Scharbini. Bulaq 1274 H. (1857
Ch.) in fol. 229 pg.

Den klassiske Litteraturs Blomstringsperiode for det Arabiske henviisnede ved Chalifatets Sammenstød med skythiske Folkeslag, der under forskellige Navne, Seldjuker, Mogoler og Tatarer, tilintetgjorde Rigets Uafhængighed. Ægypten var, som bekjendt, det Land, der længst bevarede den sidste Rest af Selvstændighed, og hvor man endnu finder frodige Skud af den ældre Stamme indtil henimod Begyndelsen af det 16de Aarh., da Tyrkernes Erobring tilintetgjorde den sidste usle Skygge af Chalifatet og lagde Baand paa den friere Aands Udvikling; den senere Litteratur bestaaer da, som for Øieblikket, overveiende enten af encyclopædiske Værker, der bearbejde det ældre for Videnskaben vundne Forraad ¹⁾, eller i Udgaver og Kommentarer af tidligere

¹⁾ Blandt saadanne Encyclopædier, der forene en klar og let overskuelig Sammenstilling med et for Videnskaben værdifuldt Indhold, skulle vi blot her nævne Værket: «al-mustathref fi kulli fannin mustathrsref» o: «Bogen, der giver det Nyeste og Bedste i enhver skjøn Videnskab», hvis Forfatter Schihab ed-Din Ahmed el-Ibschih (fra Slutningen af det 14de Aarh.) gennemgaaer det Vigtigste af Arabernes Humaniora i 84 Capitler; 2 Fol. B., trykt 2den Gang i Cahirah 1279 H. = 1862 Ch.

Skrifter. Ved Siden af denne almindelige Tilbagegang, der kan siges allerede at begynde henimod det 11te Aarh. Ch., finde vi dog hist og her enkelte Træk af en eiendommelig Originalitet, udsprungne af dette Folks særlige Naturgrund. Idet de ydre Forhold kun sjældent ydede den fornødne Ro til at fordybe sig i Videnskabens alvorlige Studier, eller egnede sig til en Fortsættelse af den skjønne Litteratur efter ældre Mønstre, bliver det ikke ualmindeligt for en Del af den Tids Forfattere at søge en aandelig Tilfredsstillelse, eller vel ogsaa en Art Livserhverv, i en efter vore Anskuelse næsten alle Grændser overskridende kaad og ironisk Livsbetragtning, hvor man giver sin Tids Elenighed i alle dens forskjellige Retninger til Pris for en bidende Satire. Imedens dennes meget ofte slibrige Indhold morer den raa Samtid, udtømmer Digteren sig i sin skaanselløse Skildring; i den Alt om sig gribende Fordærvelse og Tilbagegang, der f. Ex. bragte Digteren Saadi i det 13de Aarh. til at forlade sin Hjemstavn efter, som han i Indledningen til Gulistan ¹⁾ udtrykker sig, paa Grund af Tatarernes Erobringer, «at have set Verden komme i Urede lig en Negers Haar», kan Intet bedre frembringes. Om Digteren imidlertid kun er et simpelt Udtryk for sin Tid og en Typus for den almindelige Raahed, eller med et lidt idealere Præg staaer over samme, kan ofte være yderst vanskeligt at afgjøre; hvad der længst bevares, er et glimrende Herredømme over den ydre Sprogform, hvorpaa vi som et maaskee neppe i nogen Litteratur overgaaet Exempel have at nævne de i det 11te Aarh. Ch. affattede Noveller eller Maqamer af Hariri. Arabernes nøgterne, skarp-rationalistiske og let bevægelige Aandsanlæg slaae allerede her over i et Ironiens Gøglespil, der kun i enkelte Glimt giver Plads for en vemodsfuld Stemning, hvormed Digteren stundom betragter den nøgne Virkelighed, men i Almindelighed finder sit Udtryk i en med de livligste Farver udsmykket Skildring af de forskjelligste Livsforhold. Et saadant Arbeide, men rigtig-

¹⁾ S. Gulistan de Sâdi par Semelet p. 5.

nok af langt mere underordnet Natur, have vi i den her foreliggende Beskrivelse fra det 17de Aarh. Ch. (= 11te Aarh. H.) af de ægyptiske Bønders Sæder og Levemaade, affattet i Form af et Digt i den ægyptiske Bondedialekt. Dets Forfatter Jusuf b. Moh. b. Abd-el-Guwäd b. Khidr as-Sharbini, der ifølge et Par Steder, hvor han omtaler en Valfart til Mekka, har levet henad Midten af det 11te Aarh. Heg.¹⁾, angiver som Anledning til dette Værks Tilblivelse Tidernes Tryk, der ikke tillader at dyrke nogen Videnskab; han har derfor maattet bøje sig for en Tid, da, som det hos en Digter hedder:

«Du o Allah! har givet Jøder i tusindviis af Sølv og Guld, medens jeg neppe har at sætte min Fod under!

Du gav mig Forstand, men ingen Penge; hvad nytter vel Forstand uden Penge?»²⁾

og han har ladet sig overtale til at udgive dette Digt om Rifbøndernes Levevis og Sæder, oplyst med en vidtløftig og burlesk Kommentar, hvori ved given Leilighed ere indlagte alle Slags historiske Anekdoter, der dels kunne tjene til en klarere Opfattelse af de enkelte Vers, dels blot ere meddelte for at more Læseren. Den comiske Titel, der svarer til Indholdet af dette Værk er: Hazz-ul-Kahûf fi-scharhi Qasidi Abi-Schadûf  : Hvad en stakkels Pjalt ryster af sig til Forklaring af Abû-Schadûfs Klagesang.» Abû-Schadûf er nemlig Navnet paa Helten i Digtet, afledet af Schadûf, hvormed man benævner

¹⁾ S. Udg. p. 101, 131, 159. I Værket »Ægypten, Forschungen über Land und Volk während eines zehnjährigen Aufenthalts von Alfred v. Kremer« er dette Arbejde omtalt som et ganske moderne, der muligen kunde være at benføre til en nulevende Kahirensers Literat under det pseudonyme »Scherabini« s. B. I p. 58—60. Den ærede Forfatter har neppe benyttet det her foreliggende Værk videre end til et Uddrag om Fellahernes Bryllupsceremonier, da han ellers let vilde have kunnet undgaae denne Feiltagelse.

²⁾ De her anførte Vers af Digteren Ibn Rawendi fra det 10de Aarh. Ch. læses p. 4:

تعطى اليهود قناطيرا مقنطرة — من اللجين ورجلى ما لها قدم
أعطينتى حكما لم تعطنى ورقا — قل لى بلا ورق ما تنفع الحكيم

en af de simpleste og almindeligste Vandøsningsmaskiner, der bruges af de ved Nilen boende Fellaher¹⁾. Man kan derfor let indsee Grunden til, at dette Arbejde, trykt 1274 H. (= 1857 $\frac{7}{8}$ Ch.) i Regjeringstrykkeriet i Bülâq, er bleven en af de hyppigste Underholdningsbøger i Orienten, hvor de materielle Nydelser ved selskabelige Sammenkomster som oftest kun afvexles med en Oplæsning af et Koranafsnit eller en Episode af et gammelt Helvesagn. Betingelsen for at existere i Verden er da, som Forfatteren i sin Fortale meddeler, at rette sig efter sin Samtid og sit Selskab:

«Snart ser Du mig som en Vismand og Lærer, snart som Vantro og Fritænder»;

«Snart hører Du mig istemme Psalmemelodier, snart ser Du mig som en stor og fornem Herre»;

«Forstaaer Du kun Hemmeligheden af at slutte Dig til dit Selskab, vil det snart vise Dig den opgaaende Sol og Maane» —²⁾.

Det er Rigets Stilling og Opløsningstilstand, der truer med at tilintetgjøre alt Erhverv. Ægypten befandt sig henimod Slut-

¹⁾ Lane giver os et Billede af en saadan Maskine med den dertil hørende Fellah, s. manners and customs t. II p. 163; smlgn Niebuhr, Reisebeschreib. t. I p. 150; قَحْفٌ, hvoraf Adjectivet قَحْفٌ er afledet, betyder en Uld- eller Filthue; langagtig og spids, lidt forskjellig fra den i Ægypten af fattige Folk nu brugte «libdat»; indenfor denne bar man efter vor Commentar p. 176 sædvanlig den saakaldte طرطور (tartour), der imidlertid efter Dozy Dict. des vètem. p. 262—78 synes at betegne en meget stor, foroven rund Beduinhat, og neppe skikket til at bæres indenfor en anden. Da begge Hovedbeklædninger for største Delen ere gaaede af Brug og desuden afvexle i de forskjellige Lande, er det yderst vanskeligt at bestemme nøiagtig deres Anvendelse. Det heraf afledede Adjectiv «Qahf» udtrykker en «Stakkels Pjalt», der bærer en «Qahf». Disse Betydninger forekomme ikke i noget Lexicon.

²⁾ s. p. 5:

فطوراً ترائى عالماً ومدرّساً — وطوراً ترائى فاسقاً فلفوساً
 وطوراً ترائى فى المنزلم عاكفاً — وطوراً ترائى سيداً ورئساً
 مظاهرم أنس إن تحققت سرها — تريك بدوراً أقبلت وشموساً

ningen af Mamluksultanernes Herredømme som et Stridsæble imellem Persien og Tyrkiet. I det første Land var med Begyndelsen af det 16de Aarh. Dynastiet Safi kommen til Magten, hvis Sultan, efter al Sandsynlighed Ismail, der med et almindeligt, fra Persernes Hovedbedækning laant Øgenavn kaldes «Kizilbâsch, o: Rødhoved¹⁾, havde udfordret den næstsidste Mamluksultan Qansuweh al - Ghuri i et Par Vers, der leilighedvis medmeddeles i Commentaren:

«Sværd og Dolk er vor Vellugt; bort med Narcisser og Myrte!»

«Vor Lædskedrik er vore Fjenders Blod, vort Bæger deres Hjerneskal.»²⁾.

Den herfra truende Ulykke synes foreløbig at være bleven fjernet, men kun for at følges af en langt værre: Tatarernes eller Tyrkernes Erobringstog, som Forfatteren beskriver med de Ord: «næst efter Antichristens Komme, den værste Ulykke, der kan ramme Islam». I Indledningen til det her foreliggende Digt siger da Forfatteren om sig selv: «Tidens «Trængsler have ramt denne Bogs Forfatter og Sorgens Pile «have saaret ham, saa at han, ensom og forladt med Himlens «Stjerner til sit Selskab og et Maal for alle Slags Ulykker, udgyder Taarer over sine tabte Venner og kun haaber paa Tidernes Forandring. Taalmod under Tidens Omskiftelser hører «til Kjendemerkerne paa ædle Naturer. Alt dette er jo ensartet

¹⁾ Om dette Øgenavn s. Weil Gesch. des Abbasiden Chal. in Æg. t. II p. 400, v. Hammer Gesch. des Osman. Reiches t. II p. 343, sgin Sudi Comment. til Hafiz, udg. af Brockhaus B. I p. 141, 227.

²⁾ S. Udg. p. 201:

السيف والخنجر، ربحاننا — أف على النرجس والآس
شربنا من دم أعدائنا — وكأسنا جماجمة الرأس

«med hvad mit Digts Helt Abu-Schaduf lider, og det Samme, «der har bevæget ham til at nedskrive sin Klagesang.» — ¹⁾

Med Hensyn til vor Forfatters Liv er Intet videre bekendt, end hvad han selv meddeler som Prøver af sine Digte f. Ex. i en Rundsang til Ære for Cahirals smukke Qvinder: ²⁾

«Jusuf er mit Navn, og jeg anraaber Herren om Tilgivelse for mine Synder;

«Mit Fødested er Scharbin, anset imellem Ægyptens Flækker;

«En Plads rig paa ædle og dygtige Folk, hvis Videnskabs Berømmelse har været stor». —

Denne lille Flække hører til Nildeltaet og ligger i Provinsen Gharbieh. ³⁾ Desuden omtaler han selv, som anført i det Foregaaende, et Par Gange, at han foretog en Pilegrimsvandring A. 1074—75 H. = (1664 Ch.). Af de forskjellige Smaaprøver af hans Poesi, der enten i Form af Kjærlighedsdigte indeholde en veemodig Klage over Tidens Ulykker, eller slaae over i en tøilesløs Kaadhed og Overgivenhed, f. Ex. i en rimet Tale om Glæderne ved det vel besatte Bord ⁴⁾, faaer man det samme Indtryk som af det foreliggende Arbeide om Rifbøndernes Sæder, at han tilhører en Tid, der har tabt al Sands for en ædlere Poesi, men at han med sin Tids aldeles fordærvede Smag er i Besiddelse af en sprudlende Humor, der ved mange Leiligheder minde om, hvad vi beundre hos Hariri. Det er imidlertid især for det reale Indholds Skyld, at dette Arbeide kan blive Gjenstand for en videnskabelig Betragtning, idet vi neppe i den Arabiske Litteratur have noget lignende, der med

¹⁾ S. p. 100.

²⁾ S. p. 205:

يوسف سميت ادع الاله — يغفر ذنوبي كلها
وبلدتي شريين عظيم — بين المدائن قدرها
بلد الفخار مع العلا — والعلم مشهور ذكرها

³⁾ S. Relat. de l'Ég. par Abd al-Lathif, par de Sacy p. 642 og det nærværende Digts Udg. p. 54.

⁴⁾ S. Udg. p. 174.

en saa naturtro, desværre undertiden altfor cynisk Skildring, gjør os bekendt, dels med den Tids Sæder i Orienten, dels med en menneskelig Levevis, der kun ubetydeligen hæver sig over Dyrenes. Desuden frembyder det af Digteren valgte Jargon, en tro Efterligning af Bondesproget, adskillige interessante Sammenligningspunkter med den almindelige Vulgærdialekt, hvori vi f. Ex. have enkelte Udgaver af 1001 Nat, og hvorfor jeg ikke har anset det upassende at ordne de neppe i nogetsomhelst Lexicon forekommende Udtryk og at bringe en Del af de groveste Anomalier ind under de almindelige Udviklingslove, der iagttages i Sammenligningen mellem det litterære og vulgære Sprog. — Det hele Arbeide omfatter to forskjellige Afsnit: det første indeholder en vidtløftig Beskrivelse af Fellahernes Levemaade, deres Navne, Klædedragt, forskellige Høitidsskikke, Prøver af raa Folkepoesi, det Hele til Afvexling krydret med en Mængde Smaahistorier om deres dyriske Dumbhed og sluttende med en i Form af et Læredigt (Urdjuzet) paa 193 Vers sammentrængt Fremstilling af det foregaaende Indhold; det andet det egentlige Fellahdigt paa 47 Vers i ægyptisk Bondedialekt med en vidtløftig Commentar, hvori leilighedsvis en Mængde historiske Bemærkninger ere indflettede. Digtet lægges i Munden paa dets Helt Abu-Schaduf o: Vandøseren, der gennemgaaer sine Qvaler fra sin Opvæxt, da han mistede sin Fader og snart efter tabte det Ubetydelige, der var ham efterladt som Arvegods, indtil det Øieblik, da han i Fortvivlelse over Mangel paa tilstrækkelig Ernæring er ifærd med at skille sig ved sin Mage og trøster sig nu med at udmale i sin Phantasi alle de Livsnydelser, han anser for de høieste i Tilværelsen. — Inden vi gaae nærmere ind paa Digtets Indhold, vil jeg tillade mig at meddele et Par Bemærkninger, hentede fra Forfatterens almindelige Indledning angaaende Fellahernes Sæder. Med Hensyn til deres Navne, da ere disse aldeles forskellige fra de ellers brugelige, idet de enten ere laante fra Fællesnavne for Dyr som «Ifr» (Vildsvin), «Barghut» (en Loppe), eller fra en eller anden

Legemsfeil som «Qafender» «Lillehoved», eller, hvad der hyppigst er Tilfældet, og som minder os om de Bibelske Forklaringer af en Del Egennavne, fra en eller anden tilfældig Begivenhed, der indtraf ved Barnets Fødsel og derpaa er overført som Navn paa dette f. Ex. «Mochailibah» (et Mælkekar), fordi en Person ved Barnets Fødsel kom ud med et nyt Mælkekar; Zubeilah, (en lille Gjødningebunke), fordi Faderen var sysselsat med Markarbejde ved sin Datters Fødsel; «Amusch» (Svagsynet), fordi en saadan Person var tilstede. Undertiden forekomme voldsomme Fordreininger af almindelige Navne f. Ex. Mihimmid og Mihimmidin for Muhammed.¹⁾ Deres Liv gaaer hen med al Slags Markarbejde, især Brønd- og Canalgravning for at lede Nilvandet over Agrene. Idet Fyrsten eier Landet, til hvem Pagtafgiften skal indbetales efter det gamle Ordsprog: «Sultanens Penge skulle ud, selv om de komme frem mellem Neglene og Kjødet,²⁾ besidde de selv Intet, men staae enten umiddelbart under Distriktets Foged (المشدد) eller under en særskilt Pagtherre (الملتزم), der har pagtet Jordstrækninger af Regjeringen; denne har igjen for at have Arbeidskraft overladt Fellaherne smaae Jordlodder, til hvis Opdyrkning Alt fornødent leveres, imod at de til enhver Tid, naar de blive sammenkaldte, skulle være rede til Forpagterens Tjeneste. Dette Forhold benævnes الاوسية og deres Tjeneste العونة (Hoveri)³⁾. Ved Terminerne sender denne dem som oftest en christen Udpanter paa Halsen, ledsaget med væbnet Magt, som de maae underholde, indtil de have betalt, for ikke at blive mishandlede. Den ulykkelige Fellah maa da som oftest enten laane, eller sælge sit Korn paa Straa eller sit Kvæghold; undertiden maa han give sine Børn i Pant, saafremt han ellers ikke for at undgaae Tortur foretrækker at forlade sin Hjemstavn. De Christne ๑: Kopter

¹⁾ S. Udg. p. 6 flg.

²⁾ S. p. 126:

«مال السلطان تخرج من بين الظفر واللحم»

³⁾ S. p. 115, 146.

anvendes paa Grund af deres Hensynsløshed og Forretningsdygtighed som oftest til disse Udpantningsforretninger, hvorfor de beskrives af en samtidig Digter paa denne Maade¹⁾:

«I Jøder og Christne værer forbandede tilsammen! I kunne opnaae Alt ved Eders List.»

«I have gjort Eder til Læger og Regnskabsførere for at dele imellem Eder Liv og Penge!»

Efter at Landet havde befundet sig i en blomstrende Tilstand i Begyndelsen af det Abbasidiske Chalifat, var det de henimod Slutningen af det 3die Aarh. H. (= 9de Aarh. Ch.) efter Uafhængighed stræbende Statholdere, af hvilke fremfor Alle Tulunidernes Forgænger Ahmed b. el-Mudabbar udhæves,²⁾ der indførte et organiseret Udsugningssystem. Foruden Grundskatten (الخراج) paalagdes Afgifter paa alt Erhverv som Kvæghold, Jagd, Fiskeri. Skatterne inddeltes i Grundskat (الخراجي) og Næringssskat (علائي) eller Nyskat (الجديد).

Det er da naturligt, at disse paa alle Maader udpinte Menneskers Levevis næsten gaaer over til den raaeste Naturtilstand eller Dyriskhed, og i Skildringen heraf giver Forfatteren sin Humor frit Løb. Deres Boliger ere Hytter, opførte af Dynd og Ler, blandet med Straa, hvor de ere prisgivne alt Slags Utoi og Kryb; de ernære sig for det Meste af vegetabilsk Føde, blandet med den usselt sammenrørte og ugærede Brødmasse af Mais eller Byg; kun eengang aarlig ved den store Beiramfest i Aarets sidste Maaned, da en enkelt Velstaaende slagter Kvæg for at efterligne Offringen i Minadalen ved Mekka under den hellige Pilegrimsreise, nydes lidt Affald af Kjød, der da sluges næsten

¹⁾ S. p. 119, 126.

لعن النصراني واليهود جميعهم — نالوا بكم منهم الاملا

جعلوا أطباء وحسابا لكي — يتفاسموا الأرواح والاموالا

²⁾ S. p. 144 smlgn: relat. de l'Ég. par Abd-al Lathif p. 283 og Weil Ges. der Chal. t. II p. 436, hvor den samme Person omtales som en af de Fyrster, der havde plaget Folket mest med Skatter.

uden Tilberedelse. Forfatteren giver os i sit Digt en i sproglig Henseende ikke uinteressant, men for Øvrigt høist trættende Fortegnelse over de Retter, en Fellah kun sjælden i sit Liv er saa lykkelig at komme til at nyde, men som ere Gjenstanden for hans inderligste Længsel. De bestaae for det Meste af forskjellige Arter Bønner, Ærter og Lindser (Ful, Termis og 'Ads, blandede med den i Ægypten udbredte Salatart Meluchia [corchorus oltorius] eller Khabbæza (malva) til en Ret, kaldet Bisâr (بيسار); en Art Grød (بليطة) af Vikker (حمص) med lidt Olie og Løg; ostet Mælk (الأمش) med Tilsætning af Løg eller Porrer (الكرثات); Tykmælk (Hâmîdh), Raamælk (السَّرْسُوب) kogt med Brød og Dadler; frisk Ost (Djubain) og en Hvedemelsgrød (Haythaliah (الهيّطليه)). En Muslingeart (Omm el-Khalul), der kastes op af Middelhavet paa Kysten, og som fortæres med lidt Salt og Eddike, hører til de sjældnere forekommende Lækkerier, da de kun leilighedsvis føres ind i Deltaet¹⁾. Undertiden kan han faae fat paa lidt saltet Fisk (Fisikh) af Arterne Buri (mugil cephalus) og Thubar (الطوبار)²⁾ eller lufttørrede (Bethârikk eller Sirs [اصرص — بطارخ]; saafremt kun hans Bolig var ved Havet eller Nilen, kunde han maaske fange en større Fisk: en Buri (mugil cephalus), eller en Qadjadj (القجاج);

¹⁾ Det her brugte Navn «Omm-el-Khalul eg. Eddikemoder» er en vulgær Benævnelse for den af Abd-el-Lathif (s. Udgaven af de Sacy p. 147) omtalte Musling Delinas (دلينس) = telline, paa Græsk *τελλίνη*, der beskrives som en Art Skaldyr af oval Form, lidt større end en Negl og indeholdende en blødagtig, hvid med sorte Prikker plettet Masse, der har et modbydeligt Udseende med en saltagtig og ret behagelig Smag; den sælges efter Maal. Hos Forskål descript. animal. forekommer den som «Tellina incarnata, magna edulis» p. XXX.

²⁾ Begge disse Arter af større Saltvandsfisk ere beskrevne af Forskål under •Mugil p. 73; Qadjadj omtales i Commentaren tilligemed en anden kaldet «الشبار», (den store Schibâr) som meget afholdte Saltvandsfisk; om den første har man det Ordspil: «إذا عدم الدجاج كل القجاج» •Naar Kylling mangler, spises da Qadjadj».

en sjælden Gang vel ogsaa den lækkre *Buni* (*Cyprinus Niloticus*, en Karpeart). Disse sidste Fiskearter høre imidlertid til de fornemme Herrers mest søgte Retter, og han maa da i Almindelighed lade sig noie med de forskjellige Arter Smaafisk, der gaae under flere Navne, (den sorte *Qerâmith*, den lille *Schibâr* og *Sir*) og findes i det efter Nilens Oversvømmelse i Sumpe og Kjær eferladte Vand, hvorom allerede Herodot giver os en Beskrivelse.¹⁾ De steges i Almindelighed i Olie med lidt *Løg* og nydes med *Mais* eller *Bygbrød*, hvilket ansees af *Fellaherne* som en af deres kosteligste Spiser; en *Ret*, der staaer i samme Anseelse, er *Skindet af saltede Fisk* (مشکشک), (*Meschakschik*), der tilberedes omtrent paa samme Maade. Af *Bagværk* kjender han kun «*Masbubat*, af *Risaffald* eller *Byg*, der fører dette Navn, fordi *Deien* øses op med et udhulet *Græskar* eller *Cocosnødskal* paa en glødende *Pande*, og *Mafrukat* eller *Fathir*, der er sammenbagt af en ugæret *Hvededeigsmasse*; som oftest blander han *Brødstumper* sammen med *Grønsager* og *Mælk* til en *Ret*, der fører Navnet «*Teflit*» (تفتيت). Til *Kjødspiser* kjender han som anført, kun meget lidt; sjældent fordrister han sig til at tage en *Dueunge* (*Zaghlâl* [زغالل]) af de vilde, der selv søge deres *Føde* paa *Marken*, hvor man altid i *Nærheden* af hans *Hytte* finder opført et *Dueslag* (*Burg*); de ere nemlig en af hans vigtigste *Indtægtskilder* i hans *Handel* med *Byen*. Kun paa den store *Festdag* d. 10de *Dhù-l-Higgah* kan han tænke sig *Muligheden* af at opnaae et solidere *Fødemiddel*. Han passer da paa ved *Affaldsmøddingen*, om han kan finde *Kallunet* af en *slagtet Kvie* eller *Faar* og slæber det hjem til sin *Bolig* for at fortære det i den halvforraadnede *Tilstand*, hvori

¹⁾ S. lib. II cap. 93. De Sacy har i sin Udgave af *Abd-al-Lathif* relat. de l'Ég. p. 278—88 samlet de forskjellige Steder, hvor denne Art Smaafisk omtales af arabiske Forfattere; Ordet «*Sir*» er i daglig Tale gaaet over til at betegne alle Arter Smaafisk og findes saaledes i *Dictionnaire Fr.-Ar.* par Boethor, revu par Caussin de Perceval, under «*poissonaille*».

det er fundet. Det er paa disse Affaldsdynger, der i Aarenes Løb udenfor hver Landsby ere voxede op til anselige Høider, kaldte «tell» eller «kûm», at Landsbyens samtlige Beboere komme sammen, fortære deres Maaltider i Fællesskab og afgjøre deres daglige Anliggender. Fristes den udpinte Fellaħ til at gaae udenfor sin sædvanlige Leveviis, maa han finde paa en Udvei: denne bestaaer da i at vandre til Cāhirah for at prøve paa at sælge forskjellige af Konen strukne Sager eller, saafremt dette ikke lykkes, da at stjæle Sko (Zerābin)¹⁾ ved Indgangene til Moscheerne. For sine Tyvekosters Værdi kjober han da af Byens ham ukjendte Spiser, pynter sig med en ny Filthue (Libdat)²⁾ og Turban med kouleurte Bomuldsbaand (كٲمشنبر)³⁾ og som Landsbyens Rigmand indbyder han sine Ulykkesfæller til et Festmaaltid.

Med Hensyn til Fellaħdigtets Form finde vi i dette ved Kunst efterlignede Naturprodukt det bekjendte Versemaal «thawil»

1) Ordet زربون bruges i Fellaħdialekten om «Bondesko», ensbetydende med الترابين لا تكون الا بأرجل أهل الريف: جواد و ترجيل s. Udg. p. 209: لأن المراد بها المرأ كيب وهى جمع زربون على وزن ماحون أو ما بون وهو المر كوب الذى يمشى به الفلاح ويسمونه أيضا جوادا و ترجيلا. Vi have her anført denne Scharbinis Forklaring, da Ordet af Dozy, Dictionn. des noms des vêtements p. 224, er betragtet som en Fordreining af شربيل, hvoraf det spanske «servilla» maaske kan være dannet, saafremt det ellers ikke slutter sig til «serva», men som tvertimod betegner en Art elegant Fodtøi af Safflan; i 1001 Nat, ed. Bulaq. t. II p. 423 forekommer Ordet, dog uden at man med Sikkerhed kan see, hvilken Art Fodtøi her er ment.

2) S. Dozy Dictionn. p. 395.

3) كٲر er et Bomuldsklæde, der vikles om Hovedet for at erstatte den kostbarere Turban; det benævnes ogsaa العرصية i Fellaħdialekten s. Udg. p. 51, 71, 125.

anvendt, rigtignok med alle de Friheder, den vulgære Udtale tilsteder. Denne Bondedialekts Eiendommeligheder ere vel for en Del ensartede med de almindelige for det saakaldte Vulgær-Arabiske gjældende; dog ere Grændserne for alle Slags Afvigelser langt mere ubestemte, og Ordene ofte meget vanskelige at gjenkjende, selv om de ikke høre til de senest i Sproget udviklede Dannelser med 4 og 5 Radicaler f. Ex.: مَشْنَبٍ «pyntet med Baand»; جَعْنَف og جَعْنُوف «snakkesyg»; مَشْكَشِك «Fiskeskind»; جَعَّص «at være stolt»; طَنَّين «det dundrede»; كَرَكَب «bortjager».

Med Hensyn til Afvigelser i den almindelige semitiske Lydlære have vi følgende at bemærke som de vigtigste:

- 1) De sibilierende Lyd ere næsten overalt forandrede til Stumlyd, f. Ex.: ظ til ص som ظلمه til صلمه «Mørke»; نصير til نصير «ser»; ث til ت som ثور til تور eller طور «en Tyr»; ش til ت som شابه til تابه «ligne»; ذ til د som أخذ til خذ «tage»; هاءه til هاءه; ذه til ذه «denne».

Blandt andre paafaldende Lydovergange:

ج til س som وجيهه til وسيهه «anset»;

Hamza bortfalder som oftest f. Ex.: أخذ gaaer over til خذ «tage»;

حد til حد en; رأييهه til ريهه Lugt; جئت til جئت «hun kommer»;

ل gaaer over til ر f. Ex.: ريتني til ليتني «gid jeg»;

«s» bruges omtrent som i Hebraisk som Forlængelsesbogstav for det lange «a», som النداء = النداء «Forsamling»; معايا = معايا «med mig»; som Radical kastes det ofte aldeles bort efter et foregaaende Forlængelsesbogstav, som فقى for فقيه «en Retslærd»; udtalt med Vocalen «u» bliver det til det lange û, som لُو til لُو; فَوْقُو til فَوْقُو; أَلْفُو til أَلْفُو «jeg sluger det ned»;

«و» staaer i svage Verber for و som sidste Radical f. Ex.:

غَلَو = غَلَو «at stege», to Rødder, der i det litterære Sprog ere af forskjellig Betydning.

Et euphonisk ش , i de fleste Tilfælde at betragte som en Forkortning af شئ , føies uden nogensomhelst Betydning ofte til Enden af Ordet som ماهوش «frygt ikke»; ماتخافيش «hvad er det»? لافيش og ماعليش «der er intet i Veien».

- 2) Pronominernes Former ere omtrent de samme som i det Vulgær-Arabiske, som نحن «vi» for هو ; نحن med fordoblet «و»; دوليك og دوله «disse»; اللى «som», det bestemt tilbagevisende Pronomen; undertiden er et Forlængelsesbogstav kommen ind i Formen, som كام «hvor mange»; مومن og ميو «hvo», eller føiet til Enden af Ordet, som كمو «Eders». Af Sammensætninger have vi de hyppigt forekommende ليه (liæh) hvorfor; فان (fân) «hvor»; ايش (æsch) «hvilken»; — Artiklen sammentrækkes som oftest med Præpositionerne عَل og مِل till من .
- 3) Alle Declinationsendelser ere enten bortfaldne eller bruges iflæng som أبو for أبى og أبأ ¹⁾.

¹⁾ Det kunde synes aldeles overflødig at udhæve det som en Eiendommelighed ved Bondedialekten, hvad der jo er tilstrækkeligen bekendt fra det almindelige Vulgær-Arabiske. Imidlertid troer jeg dog, at man ved dette sidste maa skjælné imellem Tilbøieligheden til at kaste alle Bøiningsendelser bort og Friheden til at beholde dem og anvende dem iflæng; dette sidste omtaler Forfatteren paa et Par Steder p. 54, 193; paa det første bemærker han ved Halvverset: $\text{هو عالما بسر أرى وخبا تطفى}$ («Han kjender mine Hemmeligheder og mine Feil»), at Ribønderne lade Nominativ ende paa «a» og Accusativ paa «u», som man undertiden hører Folk sige «Abd-er-Rahmanu» for — «Rahmani»; dette hører til Forkerthederne (عاجر فنة) i deres Sprog, der passer med deres øvrige Tilstand; paa det andet betegner han Udtalen «Ibn Abû» for «Abi» med samme Navn عاجر فنة الكلام .

- 4) Som Enhedsform anvendes ofte Endelsen «آية» som قتايه en Agurk af قتاا; كرساينة og جلاينة af كرس og جل «Snavs og Dynd».
- 5) I de hule Verber dannes Imperativ med Forlængelsesbogstav som قول for قُل «bevært».
- 6) Aorist dannes med det foransatte Augment ب som بتقول «Du siger»; «den gjør» بينبج; «jeg mærker» بأحس; — Præformativet falder ofte ganske bort som i 1ste Person بقول for ألقو «jeg sluger i mig», især naar det er udtrykt i en umiddelbart foregaaende Form, som اقعد على ركبته ونص «Jeg sidder paa Hug, springer hen og trækker Ærmet op» s. v. 25 p. 172 i Digtet. — Den 5te Form i Præter. dannes ofte med et foran Mærkebogstavet sat ٔ som اتمشبخ for تمشبخ «blive til Scheich i Landsbyen». — Infinitiv-formerne فعييل bruges meget hyppigt for فعل som جريف, جرف og جرف «at kaste i Veiret, øse op» for جرف غريف s. p. 107, 112, 151.
- 7) Af syntaktiske Forhold skulle vi endelig tilføie, at Partiklen «لما» forbindes med Aorist i Betydning af «naar» som لما أجوع أكل «naar jeg er sulten, spiser jeg»; den negative Partikel لم forbindes iflæng med Perfect. og Aor., som لم أروت «har den ikke vandet» s. p. 176, og bruges endog som det prohibitive لا, f. Ex. لم تذكرى هذا الخادم قط «nævn aldrig denne Slave mere» s. p. 171. Bindepertiklen و forekommer oftere i Begyndelsen af Eftersætninger omtrent som i Hebraisk, f. Ex. v. 20 p. 168:

متى أنظر أقول المشبوى بفرنا — ولقوبقشر والعروى لغبف

«Naar jeg ser de ristede Bønner i vor Ovn, sluger jeg det i mig med Bælg og Stilke».

II.

قصة خضرة الشريفة والدة الأمير أبو زيد

Medens Fellahen i sin usle Stilling, Dumhed og Dyriskhed bestandig afgiver Stof til Morskab og Spot for Stadbeboeren (el - Hadhari), betragter denne derimod Beduinen i den frie Ørk som sit Ideal. Araberne saae, som Masudi¹⁾ bemærker, i Nomadelivet og det frie Valg af Boliger den bedste Betingelse for at udvikle deres store Evner og deres Uafhængighedsfølelse; skjøndt dunkelt bevares Erindringen endnu om den gamle Stammeinddeling, om den medfødte Adel og de glimrende Naturegenskaber, der, ikke paavirkede, som senere, af Despotismens og Præstevældens fordærlige Indflydelse, bragte Propheten til at kalde sine Landsmænd «Jordens bedste Folk, som ville det Gode, afholde sig fra det Slette og troe paa Gud». Saavidt der i Orienten for Øieblikket kan være Tale om nogen Nationalfølelse, kunne vi maaskee søge denne i den Tilbøielighed, hvormed Folket lytter til sine gamle Sagn, der, vedligeholdte i en Række forskellige Cykler, men desværre daglig omformede og farvede af den nærværende Islams Tendentser, i de større Byer foredrages paa Caféer eller andre offentlige Steder af omvandrende Sangere og Fortællere (Schâir og Mohaddits eller Râwi) sædvanlig med Accompagnement af den enstrængede Violin (Ribab). Disse Romancer, af hvilke hver enkelt omfatter en Del særskilte Afsnit, føre efter de deri optrædende Hovedpersoner forskellige Navne som Abu Zeids, Antars, Zîrs, Delhemehs Sagn, der, med Undtagelse af den sidste, alle gaae tilbage til Overgangsperioden fra det frie Nomadeliv til Statens Grundlæggelse. Det lykkedes mig ved et Tilfælde at komme i Besiddelse af en eiendommelig Bearbejdelse af den første, Abu-Zeids Romance. Idet den nye Form, i hvilken dens første Afsnit er gjengiven, nærmer sig meget den dramatiske, og saavidt mig bekjendt ikke

¹⁾ S. Les prairies d'or par Barbier de Meynard t. III p. 243.

er iagttagen ved nogen af de andre, anser jeg det ikke overflødigt at fremstille dens Indhold til Sammenligning med det efter en anden ældre Bearbejdelse af Lane Meddelte.¹⁾ —

Rizq b. Nâil, Høvding under Stammen Hilâls Fyrste Sirhân, meddeler i en Folkeforsamling sit Forsæt at tage sig en Hustru; han henvises til Khadhra, Datter af Scherifen i Mecca Qordah af Prophetens Æt, og foretager en Reise til de hellige Steder. Efter 30 Dages Forløb naaer han sit Maal og henvender sig til Khadras Fader. Den store Morgengave indrømmes, og efter Bryllupsцерemonierne, der vare i 30 Dage, fører Nâil sin unge Brud tilbage til sin Stamme, der modtager det unge Par med Tourneringer og Festligheder, og anviser dem et Slot til Beboelse. Ægteskabet bliver gennem en Række af Aar barnløst, og Khadra, der har bemærket sin Mands Tung-sind, søger Trøst hos sin Veninde og Tærne Schamma; paa en Vandring med denne i en yndig Dal iagttager hun ved en Kilde en Mængde Fugle, der pludselig bortskræmmes af en sort Rovfugl. Khadra anraaber nu Allah om at skjænke hende en Søn, frygtelig som denne Fugl, for hvem alle Fjender skulle flygte. Efter en Tids Forløb opfyldes hendes Bøn, Glædesbud sendes om blandt alle Stammer, og man høitideligholder Barnets Fødsel. Da bemærker en af de tilstedeværende Høvdinge Barnets mørke Hudfarve, og en onskabsfuld Mistanke begynder at yltre sig mod Moderen: at Barnet maa være et Trællebarn, eller Moderen være skyldig i Utroskab, og Fyrsten anseer det rigtigere at dræbe Barnet end at lade det leve til Skjændsel for sin Stamme. Ibn Nâil sværger i en øieblikkelig Ophidselse at ville skilles fra sin Hustru og at sende hende hjem med Haan; imidlertid gaaer Schamma i Forbøn for sin Frue, og der gives Befaling til at udruste en glimrende Karavane, der skal føre Khadra tilbage med den hende tilkommende Rang; Faderen indrømmer desuden at give Barnet Navn, før han forstøder det;

¹⁾ S. manners and customs vol. III p. 9 flg.

det kaldes Abu Zeid. En Imâm Mani paalægges Ansvar at bringe Moderen og Barnet tilbage til Scherifen i Mekka. Paa Veien fremstiller imidlertid den forskudte Ægtefælle denne den hele Sammenhæng, hvorledes Ibn Nâil af Svaghed har laant Øre til ondskabsfuld Tale; at hun derfor aldrig vil lade sig føre hjem som forskudt Hustru, men vil foretrække at flakke om i Ørkenen med sit Følge, indtil Allah sender den Uskyldige Hjælp. Toget overfaldes kort efter af Røverhøvdingen Athwan, der er i Færd med at slæbe Alt bort og lade Khadhra med Barnet omkomme i Ørkenen, da pludseligt et vildt Dyr farer frem, bringer Uorden i Røvernes Rækker og befrier Karavanen; det glubende Dyr lægger sig for Khadras Fødder og forvandles til den gode Aand «Weliernes Pol» Berekat, der med Løfte om bestandig at ville skjærme Abu-Zeid, som fra nu af faaer Tilnavnet Berekat, forsvinder. Moderen fortsætter Reisen med sit Barn og naaer Stammen Zahlân, hvis Fyrste Fadhl b. Beis sam tilbyder Gjæstevenskab; hans Dronning Dâg modtager Khadra med udmærkede Æresbevisninger og anviser hende Bolig i Stammen. Rizq b. Nâil taber imidlertid efter sin Hustrus Forstødelse Lyst til Alt, opgiver sin Stilling i Stammen Hilâl og flygter ud i den øde Bjergegn Wâdi-l-Korum. Imidlertid opdrages Barnet i Overensstemmelse med sin Byrd og giver snart Beviser paa sin medfødte Ret; han taaler ingen Revselse i Skolen, dræber sin Skolemester, der har lagt Haand paa ham og overvinder 7 Aar gammel alle sine Modstandere i Tourneringerne med Birgâs og Gerid¹⁾. Athwan, den samme, der engang overfaldt Moderen, fornyer sine Røvertog mod Zahlans Stamme; da paatager Drengen sig at tugte ham, modtager af Moderen den stolte Ganger Kahila, hurtigere end Ørkenens Gazel, og nedlægger i Tvekamp ved Welien Berekats Hjælp Athwan. Den faldne Høvdinges Fader Dâghir, der iler til for at hævne sin Søn, har samme Skjæbne. Seirrig modtager Abu-Zeid Stammens Hyldest, tilgiver af Ære-

¹⁾ To Arter Ridderøvelser med Landse til Hest.

frygt for Koranen en Faqih, den myrdede Skolemesters Broder, der har villet irettesætte ham for det begaaede Mord, og vel-signes derpaa af denne. I en ny Krig, der paafores Zählän af Høvdingen Djessâr, falder ogsaa denne i Tvekamp med Abu-Zeid, hvorpaa en stor Armee under Anførsel af Overkongen Djâil, der hersker over 6 Underkonger, nærmer sig Zahlans Grændser; Abu-Zeid stiller sig i Spidsen for en lignende, og i begge Armeers Paasyn nedlægger han i Tvekamp de forbundne Fyrster og tilsidst Kong Djâil, hvis Rustning han forærer til sin Vaabendrager Abu-l-Qimsan. Efter ved sine Krigsbedrifter at være bleven Herre over Landet Qathif, udfordres han endelig af den gamle Helt Gânim, Kong Sirhâns Høvding af Stammen Hilâl, den samme Stamme, hvem han, uden endnu selv at vide det, skylder sin Herkomst. Ogsaa han overvindes, men bønfaller om Livet for sin Alders Skyld og vender tilbage til Hilâl for at fortælle Kong Sirhân om den frygtelige unge Kjæmpe af Zahlän, der truer med at undertvinge alle Stammer. Efter at Kongen selv for-gjæves har prøvet en Tvekamp, ser han den eneste Frelse i at opsøge sin berømte Høvding Rizq - b. - Nail, der har trukket sig tilbage til Wadi-l-Korum. En Brevdrager afsendes til denne, der uden at kjende sin unge Modstanders Herkomst, lover at prøve en Tvekamp med ham; han ledsages paa Veien af sin Datter Schikha, Abu - Zeids Halvsøster. De kjæmpe uden nogen Afgjørelse med hinanden i flere Dage og meddele hinanden i gjensidig Beundring deres Slægt. Idet Abu - Zeid, der aldrig har hørt sin Fader omtale, kun nævner sin Moders Navn Khadhra, adskiller Schikha de Stridende og aabenbarer Broderen, at hans Modstander er hans egen Fader. Moderen maa nu meddele Sønnen, at han kun har nydt Gjæstevenskab hos Stammen Zahlän, men efter sin Herkomst tilhører Hilâl, hvorefter begge Stammer i Fælledsskab underkaste sig Helten Ber ek ä t Abu Zeid; Khadra erklæres i Overværelse af Kadhien og Vidner for Rizq b. Nails retmæssige Hustru, og en glimrende Fest med

Tourneringer, hvortil alle forbundne Stammer indbydes, slutter Stammefeiderne. —

Hermed ender denne første Episode, der paa sine Steder har modtaget en næsten dramatisk Form, som ikke mangler poetisk Skjønhed; Abu Zeid Berekat er nu bleven den Folketypus, der i de følgende Afsnit, hvor i en langt simplere Fremstilling Prosa afvexler med Vers, erobrer en stor Del af Nord-Africa og føres frem til Kamp mod de Christne. — Den moderne Form, hvori dette Afsnit er behandlet, kaldes «Dur» og bestaaer i en Ordning af Versene i Disticher, uden Iagttagelse af noget bestemt Versemaal, saaledes, at 3 Halvvers have det samme Rim, det 4de derimod et forskjelligt; dette sidste gjentages enten helt eller delvis som Begyndelse til det næste Distich. Sproget er for en stor Del det vulgære, men har Intet af det foregaaende Arbeides mangfoldige Soløcismer og frembyder ingen synderlig Vanskelighed. Ved de enkelte Overgange i Romancens Udvikling tiltaler Sangeren sit Publicum med en efter det nærmeste Indhold afpasset Opfordring til Deltagelse f. Ex. Dist. 254—57, hvor Rizq b. Nail trækker sig tilbage i Fortvivelse over sin forstødte Hustru: ¹⁾

¹⁾ Texten til disse Vers vil tjene som Exempel paa den Form, hvori Romanen foreligger:

254. وفيه فعد وحده غريب في الجبال — من بعد عزة والهناء والدلال
يبكي على الله وله دمع سال — لما انكسرت قلبه بنار الجفا
255. لما انكسرت قلبه بنار الجفا — ولا قدر يسمع كلام القفا
هذا جراً صلوا على المصطفى — للفارس الجحاجح مكيد العداة
256. للفارس الجحاجح مكيد اللوم — من يهزم الابطال نهار الهموم
ورزق ضار قاعد بوادي الكروم — لما يطيب ريحه ويبلغ مناه
257. لما يطيب ريحه يقع له كلام — لما تصلوا على النبي يا كرام
يرجع حكابتنا لخصره قوام — كبر ابنها والحف زوده قواه

- Dist. 254. «Her sad han fremmed mellem øde Bjerge — efter
 sin Høihed, Glands og Herlighed,
 Begræder her sin Slægt, hans Taarer rinde; — hans
 Hjerte tæres af en voldsom Brand;
- 255. Hans Hjerte tæres af en voldsom Brand, — fordi han
 ikke hørte paa Fornuftens Stemme;
 Det blev hans Lod. Anraaber nu Propheten — om
 Naade for den stolte Helt, en Skræk for Fjender!
- 256. Om Naade for den stolte Helt, en Skræk for Fjender! —
 der Kjemper drev paa Flugt paa Kampens Dag.
 For Rizq, der sidder taus i Korums Dal, — indtil hans
 Sind er læget og han naaer sit Ønske.
- 257. Indtil hans Sind er læget og han naaer sit Ønske; —
 Anraaber da Propheten, mine Ædle!
 Og vor Fortælling vender sig til Khadhra. — Snart
 voxed hendes Søn, og Herren gav ham Kraft.»

De to Stammer Hilåls og Zahlåns Forening danner det historiske Stof for denne Romance, hvori vi desuden have en klar Antydning af fremmed Blods Indblanding blandt Araberne. Stammen Hilål var en af de mægtigste i Hidjáz, men blev under den Fathimidiske Chalif Aziz som Straf for Deltagelse i et Oprør forflyttet til Overægypten, hvorfra den henimod Midten af det 5te Aarh. H. gjorde vedvarende Indfald i Staterne langs Nordvestkysten af Africa, der nylig havde unddraget sig Fathimidernes Herredømme¹⁾. Vi see altsaa tydeligen Grunden til Udviklingen af denne Romance-Cyclus i Ægypten, en Oprindelse der desuden klart nok fremgaaer af den angivne Reisetid 30 Dage for en Karavane til Mekka; dens gradvise Bearbejdelse, indtil den her foreliggende moderne Form, skyldes vistnok Præsteskabets stedse stigende Indflydelse, der med Begjærighed har grebet dette Middel til at forherlige hos Folket Islams reli-

¹⁾ S. Prologomènes d'Ibn Khaldoun par de Slane t. II p. 298.

gieuse Institutioner som Pilegrimsfarten, Ægtepagten, de hellige Mænds eller Welienes Undergjæringer lige indtil Faqihens Hyldest af Abu Zeid, hvis Svar lyder (Dist. 399):

«Ja Du er Fakih, en viis Gudsmand og herlig; — Den som ei agter Eder, agtes ei af den Albarmhjertige.» ¹⁾

I denne Folkepoesiens Afhængighed af Tidens religiøse Standpunkt have vi den samme Udvikling som i Middelalderens chansons de geste, for hvilke den arabiske Romance, som tilforn oftere iagttaget, har tjent til Mønster.

Table

de mots peu usités dans la langue littéraire qu'on trouve dans l'ouvrage de Scharbini.

↓

أخص جر روح exclamations pour chasser les chiens.

أديانتك plur. de يد «tes mains»; la forme أيد se trouve pour le singulier = يد.

أش حالك comment te portes tu?

أطر pousser (de la barbe).

أم الأدهان et } noms vulgaires de la plante potagère
الأفراج — } el-meloukhia.

أخلول — nom vulgaire de la moule دلبنس (Delinas).

الأوسية terrain assujetti à la corvée.

¹⁾ Dist. 299:

واننا فقى عالم مويد فضيل — من هانكم هانه الكريم الاله

ب

بِرَامُ synonym. دست chaudière.

بِرَجِ colombier.

بِسْ pétrir; بسيسة pâte de farine et de beurre.

بِسْ chat, dans le dialecte de Hidjâz.

بِسَارِيَه poissonnaille frite.

بِسْلَه petits pois.

بِشْتِمْ عَلِي بِشْتِمْ مِّنِ الصُّوفِ p. e. ceinture p. e.

بِطَطْ pétrir.

بِطَّة cruche.

بِطْرُوخ pl. بطارخ poisson séché à l'air.

بِعَزَقْ dissiper.

بِعَلْبِيَّة lentilles au riz.

بِقَبْفْ bouillonnement de la marmite.

بِقَلَاوَة mets au riz.

بِلَانْ serviteur d'un bain.

بِلِيلَة bouillie de froment et de pois; nom d'un homme stupide.

بِيْ poisson du Nil (cyprinus Niloticus).

بِهَقْ espèce de lèpre.

بِوَرَانِي espèce de Meloukhia.

بِوَرِي poisson de mer (mugil cephalus).

بِوَشَة chaudron.

بِيَسَارْ mets composé de meloukhia, de fèves et de viande.

ت

تَايَة الْجَمَاسَة (= ثَوِيَة) cabane de pères.

تَرْجِيلْ souliers de paysans.

تَرْصِيْفْ splendeur, éclat.

تَرْمَصَّ espèce de fèves.

تَسْقِيَّةُ pieds de mouton, mets.

تَفَلَّ ordure des intestins.

تَفْرَ bât de l'âne.

تَفَالِي viande et graisse.

تَقْصِيفُ jour de fête; l'adjectif تَقْصِيفٌ «en habit de fête».

تَقْنِيفٌ et تَقْنَفٌ se dégoûter.

تَمْنَةٌ vase à lait.

تَقْمِيمٌ cuir; خَبْزٌ مَقْمَمٌ pain cuit.

ث

ثَرِيدٌ tranche de pain au lait, mets.

ج

جَانِبٌ portion.

جَبِينُ الْقَرِيْشِ — الْجَنُورُ — espèces de fromage.

جَدِيدٌ = مَنَقَارٌ monnaie; nom d'un impôt = هَلَالِيٌّ.

جَرِيْفٌ, Infin. du verbe جَرَفَ, disperser; جُرْفَةٌ pelle = جُرْفَةٌ.

جَرَّافَةٌ سلْطَانِيَّةٌ nettoyage de canaux, travail du serf.

جَرَمٌ = جَرَنٌ battre du blé avec la machine الْجَنُورُ; le nom qui en est dérivé,

جُرُنٌ plur. أَجْرَانٌ aire, se dit de même d'un moulin à café.

جُرْوَانٌ probablement de la même racine, magasin de blé.

جَزْرٌ carotte.

جَعَصٌ se pavaner.

جَعْنُوفٌ bavard.

جَعْدَلٌ مَعْدَلٌ tripes, nom d'un mets.

جَلَابِيَّةٌ nom d'unité, = جَلَّةٌ boue, limon.

جَلْبَانٌ pois.

جَمْبِيْرَةٌ باضٌ espèce de figue.

نترجيل v. جواد

جورة une poêle.

جوخة drap; habit de drap.

جواليس mortier de boue.

ح

حِب = زير vase à lait.

حُدْوَة, syn. وِطَا, chaussure de Fellahs.

حدى (= حذاء) autour, à côté de.

حريف compagnon, amant, du verbe حَرَف ou حَارَف aimer, caresser.

حَرَمَدَان sac, poche.

حَطَّ أَبْدَام épicer.

حلفه jonc de Said.

حلب = مَحَلَاب vase à lait.

حَمِيص nom d'une fleur jaune.

حياصة ceinture.

خ

خَد = أَخَد prendre.

خَسِيف triste.

خُصْبِيرَة nom de Meloukhia.

خلبة corde de fibres du palmier, du verbe خَلَب, lier.

خلبوص bouffon.

خَنَقَم ronfler.

خويشة forfait.

خيار concombre.

د

دَب الدارة jeu d'enfants.

دبه بطة الجلد = دبه sac en cuir.

دبانة, fem. de دبان = ذبون, mouche.

درايكة tambourin.

دش frire; فول مدشوش fèves frites.

دعس avaler.

دمس cuir; l'adjectif دماسى p. e. فطير دماسى pain cuit.

دمع, avec la voyelle Kesra, larmes.

دندوف ou دنديف vaurien.

دوب coutume = داب; employé avec l'interjection يا p. e. يا دوب عمري
ô quelle manière de vivre!

ر

رازيج fenouil.

رايف الصبحي au lever.

ربع mesure à lait, le quart d'une mihlabet.

حب الرشاد cresson.

رصة par couches.

رف être ému; devenir aigre (du lait).

رفرافة friandises qu'on sert avant l'entrée du Ramadhan.

رقع صوانى صغار من حديد او نحاس = رقع plaques de fer ou de cuivre.

رصاص partie d'un moulin produisant du bruit par le mouvement de la meule.

رمية portion de blé ramassé, qu'on bat de temps en temps.

رهيف frais p. e. فطير رهيف pain frais.

الروس الاتانى espèce de colocasie.

ابو رباح joujou d'enfant.

ربيت = لبيت.

ز

بيزور زار faire cadeau.

زبدية plat à lait.

زَبُون jaquette, gilet.

زَرْد mets au riz et au miel.

زَرِيْبَة étable.

زَرَبُون gros souliers v. جَوَاد et تَرَجِيْبِل.

زَعْبُوْط sarrau des Fellahs.

زَعْلُوْل plur. زَعَالِيْل pigeonneau.

زَعْلَلْت plante de couleur jaune.

زَعْلِيْبَة faux-monnayeurs.

زَلُوْمَة museau d'un animal.

زَلْط douceur, agrément.

زِيْر pot, cruche.

زَيَّ comme.

س

سَاخِيْن Dimin. de سَاخِن chaud.

سَهْسُوْب = مَسْمَار le premier lait de la vache qui a velé.

سَرْمُوْجَة soulier.

سَعْل espèce de dattes.

سَقُوْت plur. سَفَافِيْت fer pointu.

سَقْلَانِي syn. فَشَار bavard.

سَقْف Inf. سَقُوْف dévorer.

سَقَط tripes d'un animal.

سَنَاْمَكِي Senna de la Mecque.

ش

الشَادَة ou المَشَدّ prévôt, maire de village.

شَاش قَصْب ou مَقْصَب — la pièce d'étoffe autour de la calotte du turban.

شَادُوْف machine hydraulique.

شال, Inf. شول lever.

شوف — شاف voir.

شالوية pl. شوالى vase à lait.

شبرق se souler.

شبار صغير menu poisson du Nil; كبير — poisson de mer.

شبية plante aromatique (?).

شحطط trainer.

شخشبي habit de drap.

شده حجازى étoffe de soie jaune ou blanche, servant à former le turban; شده مطنبر de la même signification; مشنبر — ou كرمشنبر turban, orné de bords ou de franges rouges.

شرش poignée, botte.

شعريّة vermicelles (mets).

شلف ceinture ou bandeau à entourer la tête.

شلف fourche.

شمال poignée.

شمر fenouil.

شون pl. أشوان التبن grange.

شبيح absinthe pontique.

شويشة = كرات = porreau.

ص

صبّ puiser; partic. مصبوبة espèce de pâtisserie à riz.

صبيان vermine, lente.

صرص poisson séché.

صعتر thym (plante).

صوابع espèce de colocasie.

صوانى v. رقع plaques de fer.

صبر poissonaille des étangs du Nil.

ص

ضال = زال; cesser.

ضامن collier d'argent de femmes Fellahs; ضامنة carcan.

ضريف = ضريف

ط

طاجن poêle pour frire.

طار tambour de basque.

طبل tambour; درابكة = طبل الرقّ; أبو طبل santon de Fellahs.

(التي تلعب بها الخلابيص) طرّاشة.

طف déborder; nom d'un endroit près de Kerbela; طفيف adjectif.

طنين retentir.

طنجرة chaudron.

طويار poisson du Nil.

طوالة étable de taureaux.

طور = ثور taureau.

طوف بعد طوف par couches.

ع

عباءة manteau de laine large et long, rayé de diverses couleurs; on l'emploie comme couverture pendant la nuit.

عمر vaurien, libertin.

عجاجيل plur. plur. de عجل bétail.

عجورة espèce de concombre.

عريضة كمرّ = calotte de coton au-dessous du turban.

[ما يلق على الرأس بلغة الريافة].

عريشة bosquet.

عرص parole injurieuse; coquin, fripon; plur. عرصات.

عزم على inviter; بالعزم violemment.

عصفر = زعفران crocus (plante).

يَعْفُ, يَعْفُ se rassembler; —, يَعْفُ s'abstenir.

عَلَقَة peine, punition.

عَلَا مَنْ heureux celui!

عَلْبِيَة pl. عَلَاي = تَل et كَوْم colline formée de débris et de fumier; étage supérieur de la cabane.

عَمَارِيَة litière.

عَوَيْشُ dimin. de عَيْش, petit pain.

عَوْنَة و سَاخْمَة la corvée.

غ

غَمْرَة و عَفْرَة tapage.

غَرِيفُ, Inf. du غَرَف, verser.

غَفِيرُ le conducteur de paysans à la corvée.

غَلْمُو au lieu de غَلِي bouillir.

ف

فَالْوَدِجُ espèce d'orgeat.

فَتَتْ rompre du pain en morceaux; تَفْتِنِيَتْ mets de pain et de lait.

فَسَا الْكَلَابُ nom d'une plante.

فَسِينِجُ poisson salé.

فَشْرُوِيَّ bavard.

فَضَاغِي = فَضَّة de l'argent.

فَطِيرُ pl. فَطَايِرُ pâtisserie.

فَقَاعِيَة mets préparé du poisson Bûri.

فَلْسُ écaille; مَغْلَسُ écailleux; opposé à مَتَمَلَسُ.

ق

قَادَوْسُ pl. قَوَادِيْسُ recevoir du blé d'un moulin; nid de pigeons.

قَارَشُ مَارَشُ viande de mouton au riz.

قَاوَوْقُ bonnet.

قَتَاينة, nom d'unité de قَتَا courge.

قَت botte de foin.

قَجَاج poisson du Nil.

قَاحف bonnet de laine ou de feutre, que portaient les Fellahs d'Egypte comme à présent le «libd»; s'emploie comme l'adjectif قَاحوف d'un homme vil «gueux».

قَاحبة putain.

قَرّ froid.

قَرَامِيَط espèce de poissonnaille des étangs du Nil.

قَرِيَطَT lier.

قَرَوِيَة vase à lait.

قَسَط id.

قَسَطَل châtaignes.

قَشَل pénurie.

قَشَع = نَظَر voir.

قَشَطَه mets de crème.

قَشَر avaler, anéantir.

قَصَعَة jatte de bois.

قَصِيْف endimanché; قَصَاغَة, قَصِيْف solennité.

قَصَا ص vis-à-vis.

قَصَل paille.

قَطِيْفَة espèce de pâtisserie.

قَطْوَة seau.

قَفْوَة pièce d'habillement.

قَفْقُولَة = قَوْشَه chaudron.

قَل و عَتْرَة pauvreté et mendicité.

قَوْلَنَج ou قَوْلَنَج colique.

قَلْقِيل limon, mortier (?).

قَلَط se souler; قَلُوط souler.

قَلِّح se dessécher.

قَنَف, تَقَنَف s'abstenir; قَنَافَة homme léger et stupide.

قَوَائِي darter.

قَوِيع coquille.

قَوِي et قَوِيْقَة chouette.

قَوَلْف sac, bourse de cuir.

ك

كَبْر بِاللَبْن infusion de feuilles de la plante «labsân» dans du lait.

كَبْشَة poignée.

كَبْر = كَبْرَة pièce de toile servant à former le turban.

كَبْرَة, le nom d'unité كَبْرَايَة, boue, limon.

كَبْرَات porreau.

كَبْرَش panse d'un animal.

كَبْرَكَب renverser.

كَبْشَاف, plur. de كَبْشَاف prévôt, intendant d'un district.

كَبْشَك mets de lait caillé, de farine et de miel.

كَبْف, avec الْبَصْر, être aveugle; كَبْفِيْف, adject., aveugle.

كَبْلُف rousseur, tache rouge.

كَبْلَاف = عِلَاف vacher.

كَبْشَافَة espèce de pâtisserie.

كَبْرَة vase à lait.

كَبْرَة espèce de tymbale = darabouka.

كَبْرِيْف soufflet, instrument pour souffler.

ل

لَاقْش = هَارِش caresser.

لَبْرَة mets préparé du premier lait, après que la vache a velé,

du verbe لَبَّ تَتر.

نُبْد bonnet de feutre.

نَبَسَان plante à fleurs jaunes, dont on prépare une infusion avec du lait.

نُحْلِح dissoudre.

نُحَيْس vermine.

نُصِم = نُظِم composer.

نُف Inf. نُفِيف avaler.

نُفَانَة = نُفَانَة قَصْرِيَّة gros plat d'argile, entre شَالِيَّة et مَاجُور v. ces articles.

نُفَس composede de l'article et سَاعَة, tout à l'heure.

نُهَظ avaler.

م

مَاجُور terrine.

مَاعُون = مَاعُونَة كَبِيْرَة gros plat.

مَاورِدِيَّة mets préparé avec de l'eau de rose.

مَنتَرِد grand plat d'argile.

مَحْرَمَة mouchoir.

مَحْلَاب, مَحْلَبَة vase à lait.

مَحَار pl. مَحَائِر coquille.

مَدَاس soulier.

مَدَارَة jeu d'enfants.

مَدَلَات = مَدَلَات مصنعات chaînes d'argent pendant de la tête.

مَدْمَس cuit; bouilli d'une certaine manière.

مَسْمَار le premier lait de la vache qui a velé; mêlé avec d'autre lait et cuit, il s'appelle مَسْمُور — et سَرسوب.

مَش sorte de fromage qu'on tire du babeurre et du lait caillé; on en a diverses espèces: مَحْصِيْر; — جَبِن قَرِيْش ou جَبِن النُّور.

مَشْد = مَشَاد prévôt de district.

مَشْكَشْك peau de poisson salé dont les Fellahs préparent un mets avec des oignons et de l'huile.

مَشْنَمِير turban à bords ou franges rouges de coton.

* مَطْبِيبٌ et تَحْسِنٌ (= مَا أَطْيَبُ) c'est bel et bon!

مَفْرُوكَةُ اَللَّبَنِ = ثَرِيدٌ pain au lait.

مَقْطَفٌ bluté, tamisé, (de la farine.)

مَقْمَرٌ pain frais.

مُقَبَّلِيٌّ Dimin. de مَقْلِيٌّ, grillé, (des fèves.)

مَلُوخِيَّةٌ Mélochhia (corchorus olerius), dont on prépare divers plats très estimés en Egypte.

مَنْقَلَةٌ jeu de paysans.

مَنْسِفٌ vase oblong de bois.

مَهْلَبِيَّةٌ mets de fleur de farine et de lait avec du sucre et des amandes ou pistaches pilées.

ن

نَاطُورٌ vigie, pilier élevé.

نَدْفٌ nettoyer le coton, rembourrer; fig. remplir la panse, avaler.

نَدَا = نَدَا rosée de l'aurore.

نَزْلَةٌ descente, arrivée.

نَصٌ = نَصْفٌ moitié.

نَضِيفٌ = نَضِيفٌ propre, net.

نَقَارَةٌ tambour, timbale.

نَهْمٌ vermine.

نُورَجٌ machine à battre le blé.

نُوفٌ joug pour atteler les boeufs.

نَيْفَةٌ rôti.

نَيْفٌ herbage.

نَيْبٌ sorte du mets كَشْكُ.

و

وجبة corvée.

وش = وجه figure, visage.

وطا soulier.

ويكة espèce d'herbes (?).

ه

هبال stupidité.

هباب suie.

هروبة festin, repas (?).

هراش المجائر = كشك.

هيطليه espèce de bouillie de lait et de froment.

ح

حخنى ragoût.